

УДК [016:02(050)]:001.89

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРІОДИКИ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОФІЛЮ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Шевцова Ю. О., аспірантка

Харківської державної академії культури

Анотація: Висвітлено огляд зарубіжних публікацій щодо застосування бібліометричних методів для аналізу періодики бібліотечного профілю. Визначено декілька груп. До першої групи віднесено публікації, які акцентують увагу на визначенні впливу журналу на основі імпаکت-фактору. Другу складають статті, в яких визначається ядро журналів через цитування. Третя група пов'язана з оцінкою рівня просування професійних журналів у міжнародних комунікаціях. У четвертій групі акцентується увага на ранжуванні журналів із залученням експертної оцінки, а у п'ятій – на контент-аналіз.

Ключові слова: бібліотечна періодика, бібліометричний аналіз, імпакт-фактор, цитування, ранжування фахової періодики, контент-аналіз, зарубіжний досвід.

У дослідженнях зарубіжних учених періодиці бібліотечного профілю відведене дуже серйозне місце, що зумовлено передусім усвідомленням її ролі у розвитку бібліотечної галузі загалом, а також у здобутті персонального престижу окремих науковців і практиків, бібліотечного колективу чи науково-



освітньої школи бібліотечного профілю. Це пов'язується з тим, що публікація у престижних журналах сприяє кар'єрному зростанню, дозволяє розвивати комунікаційні зв'язки.

Актуалізується застосування бібліометричного аналізу у різних країнах щодо оцінювання журналів бібліотечного профілю. Слід зауважити, що до теперішнього часу розроблено багато різновидів такого виду аналізу. До бібліометричних методів відносять:

- аналіз цитування;
- аналіз реферативних журналів;
- кількісний аналіз публікацій окремих авторів;
- кількісний аналіз публікацій вчених окремих країн світу, а також окремих наукових колективів;
- дослідження закономірностей росту, старіння, рангового розподілу наукових документів;
- контент-аналіз наукових документів;
- інші методи, пов'язані з розподілом наукових документів.

У зарубіжному бібліотекознавстві набули поширення декілька підходів до здійснення бібліометричного аналізу періодичних видань. В першу чергу, це звернення до **імпакт-фактору** бібліотечних журналів. Наприклад, дослідники з Великобританії [4] встановили, що бібліотекознавчі журнали порівняно з іншими науками мають невисокий імпакт-фактор. Він коливається від 0,00 до 2,0. Найвищий імпакт-фактор мають журнали інформаційно-документного спрямування: «Annual Review of Information Science and Technology» (ARIST) – 1,727, «Journal of Documentation» – 1, 447, «Library & Information Science Research» 1,362. Звичайно, такі показники не завжди відображають об'єктивну роль журналу в професійній комунікації бібліотечних науковців та практиків.



Німецькі автори [10], визначаючи представництво німецьких журналів бібліотечного спрямування в міжнародних комунікаціях, порівняли імпаکت-фактор 40 міжнародних і 10 LIS журналів на німецькій мові. Вони виявили, що середній регіональний фактор впливу 10 німецьких LIS періодичних видань склав 0,25, що значно нижче, ніж середній імпакт-фактор міжнародних журналів.

По-друге, для аналізу періодики бібліотечного профілю використовують різні аспекти **цитування**: аналіз пристатейної бібліографії, коцитування для визначення ядерних журналів. Так, у 2007 році були опубліковані два великих дослідження що виявлення ядерної групи журналів за цитуванням [3]. Міжнародний колектив дослідників зосередив свою увагу на вивченні цитувань 7 елітних журналів, що набули значимості протягом останніх 20 років. Цікавим є їх висновок щодо ієрархії журналів. Так, вчені, відзначаючи престиж публікацій в елітних журналах, визначають постійний рух, появу нових журналів, недовговічність ранжування. У значній мірі це зумовлене, на наш погляд, розвитком Інтернет технологій і ресурсів, ініціатив відкритого доступу, існуванням широкого спектру журналів бібліотечного профілю, їх представлення у різноманітних наукометричних та реферативних базах.

Аналіз співавторства та його зв'язок з цитуванням, фактором впливу й передплатою бібліотечних журналів здійснив I. Wormell [15] на прикладі семи журналів міжнародного рівня. Цікавим є його визначення стосовно того, що не всі із досліджених ним видань мають відповідну міжнародну репутацію.

По-третє, у зарубіжному бібліотекознавстві протягом останніх десятиліть поширюються дослідження **оцінки рівня** просування професійних журналів у міжнародних комунікаціях. Зокрема В. Mucherjee [7] виявив зростання публікацій авторів із 15 азіатських країн у два рази (з 185 статей 2001 р. до 369 статей в 2007 р.). У дослідженні S.-C. J. Sin [11] було проаналізовано зміни географічних форм авторства, видів спільної роботи, і чинників, що впливають на цитування статей.



За результатами дослідження семи провідних бібліотечно-інформаційних журналів США, Великобританії, Канади ним було встановлено, що за період 1980-2008 рр. збільшилася присутність авторів із азіатських країн в міжнародних виданнях, а міжнародна присутність і вплив досліджень з країн, що розвиваються є обмеженим. Інший дослідник бібліотечних періодичних видань [13] зосередив увагу на вивченні комунікацій авторів з країн, що розвиваються і колишніх соціалістичних країн Східної Європи на прикладі 21 журналу. Він визначив, що автори зі Східної Європи здебільшого публікуються в менш престижних бібліотечних журналах міжнародного рівня. На нашу думку, такий стан зумовлений, в першу чергу, значною сумою коштів за публікацію у провідних LIS журналах, високим рівнем підготовки публікації англійською мовою.

Існує гіпотеза, що міжнародне співробітництво не здійснює помітного впливу на цитованість журналів. Тому співвідношення між типами спільної роботи і впливом цитованості вимагає додаткових досліджень.

По-четверте, залучення методів експертної оцінки, зокрема шляхом анкетування для визначення значимості журналу (**ранжування**). На засадах анкетування директорів наукових бібліотек США й деканів бібліотечних коледжів і університетів та цитувань публікацій в журналах американські дослідники D. F. Kohl з Ch. H. Davis та J. M. Nixon [5, 8] склали три списки ядерних журналів. До першого рівня автори включили найбільш впливові журнали, які рекомендовано для викладачів, досвідчених дослідників. Другий рівень – це менш престижні журнали. Третій рівень – журнали, в яких рекомендується публікувати статті молодим бібліотечним працівникам та вченим. Важливо зауважити, що дослідниками обґрунтовується необхідність щорічного визначення багаторівневості періодики бібліотечної сфери, оскільки з'являються нові видання, деякі з яких швидко стають елітними. Крім того автори акцентують увагу на тому, список не може бути повний без журналів за межами області



бібліотекознавства, в яких бібліотекарі публікують результати своїх успіхів, щоб досягти більш розширеної аудиторії.

По-п'яте, зростає увага до проведення **контент-аналізу** статей шляхом вивчення ключових слів та анотацій в журналах бібліотекознавчого спрямування. Застосування цього методу надає поглиблене уявлення про розвиток бібліотечної професії. Зокрема, колективом авторів [12] на основі вивчення тематичного змісту статей протягом 1965-2005 рр., встановлено, що тематика статей, присвячених зберіганню та пошуку інформації становила від 25 % до 30 %, а результати емпіричних досліджень – 49-56 %. Інша група дослідників [6] здійснила аналіз слів та назв статей, опублікованих в період 1988-2007 рр. у 16 бібліотекознавчих журналах, з метою уточнення когнітивної структури бібліотечної галузі.

На основі порівняння розподілу тем, підтем, підходів і методів в колекції провідних журналів [9] визначили міжнародні та національні тенденції в інформаційно-бібліотечній галузі в Австралії, Китаї, Фінляндії, Іспанії, Туреччині і Великобританії. Порівняння показало зміну акцентів і тенденцій в області наукових досліджень в обстежених країнах, які привертають увагу фахівців із різних галузей. Такі зміни були виявлені й ізраїльським дослідником [1]. Він встановив, що 27,08 % авторів є фахівцями в галузі бібліотекознавства (LIS), 9,28 % – інформатики, 8,8 % - комп'ютерних наук, 7,44 % – комунікації. Тема бібліотечної освіти (11,79 %) пов'язана з соціально-культурними аспектами в інформаційному суспільстві, дистанційним навчанням, навчанням протягом життя, соціальною комунікацією.

Зазначений огляд свідчить про застосування різних бібліометричних методів для дослідження періодики бібліотечного профілю з метою ранжування журналів, виявлення напрямів розвитку бібліотечної сфери, встановлення ефективності міжнародної системи професійної комунікації в інформаційно-бібліотечній галузі.



Список використаних джерел інформації:

1. Aharony N. Library and Information Science research areas: A content analysis of articles from the top 10 journals 2007-8 / N. Aharony // *Journal of Librarianship and Information Science*. – 2012. – 44(1). – P. 27-35.
2. Archambault Er. History of the journal impact factor: contingencies and consequences / Er Archambault, V. Larivie`re // *Scientometrics*. – 2009. – 79. – P. 635–649.
3. Blessinger K. Analysis of a Decade in Library Literature: 1994-2004 / K. Blessinger, M. Frasier // *College and Research Libraries*. – 2007. – 68(2). – P. 155–169.
4. Hessey R. Quantifying the value of knowledge exports from librarianship and information science research / R. Hessey, P. Willett // *Journal of Information Science*. – 2012 – 39(1). – P. 141–150.
5. Kohl D. F. Ratings of Journals by ARL Library Directors and Deans of Library and Information Science Schools / D. F. Kohl, Ch. H. Davis // *College and Research libraries*. – 1985. – 46. – P. 40–47
6. Milojevic S. The cognitive structure of Library and Information Science: Analysis of article title words / S. Milojevic, C. R. Sugimoto, E. Yan, Y. Ding // *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. – 2011. – 62(10). – P. 1933-1953.
7. Mucherjee B. Do open-access journals in library and information science have any scholarly impact? A bibliometric study of selected open-access journals using Google Scholar / B. Mucherjee // *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. – 2009. – 60(3). – P. 581–594.
8. Nixon J. M. Core Journals in Library and Information Science: Developing a Methodology for Ranking LIS Journals / J. M. Nixon // *College and Research Libraries*. – 2014. – 75(1). – P. 66–90.
9. Rochester M. K. International Library and Information Science Research: A Comparison of National Trends / M. K. Rochester, P. Vakkari // *IFLA Professional*



- Reports. – 2003. – 82. Available at: <http://archive.ifla.org/VII/s24/pub/iflapr-82-e.pdf>.
10. Schloegl Ch. Impact and Relevance of LIS Journals: A Scientometric Analysis of International and German-Language LIS Journals —Citation Analysis Versus Reader Survey / Schloegl Ch., W. G. Stock // Journal of the American Society for Information Science and Technology. – 2004. – 55(13). – P. 1155–1168.
11. Sin S.-C. J. Longitudinal Trends in Internationalisation, Collaboration Types, and Citation Impact: A Bibliometric Analysis of Seven LIS Journals (1998–2008) / S.-C. J. Sin // Journal of Library and Information Studies. – 2011. – 9. – P. 27–49.
12. Tuomaala O. Evolution of Library and Information Science, 1965-2005: Content Analysis of Journal Articles / O. Tuomaala, K. Jarvelin, P. Vakkari // Journal of the Association for Information Science and Technology. – 2014. – 65(7). – P. 1446–1462.
13. Usun A. Library and information science research in developing countries and Eastern European countries: A brief bibliometric perspective / A. Usun // International Information and Library Review. – 2002. – 34(1). – P. 21-33.
14. Via B. J. Investing Wisely: Citation Rankings as a Measure of Quality in Library and Information Science Journals / B. J. Via, D. J. Schmidle // Portal: Libraries and the Academy. – 2007. – 7(3). – P. 333-373.
15. Wormell I. Informetric analysis of the international impact of scientific journals: How 'international' are the international journals? / I. Wormell // Journal of Documentation. – 1998. – 54(5). – P. 584–605.

БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРИОДИКИ БИБЛИОТЕЧНОГО ПРОФИЛЯ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Шевцова Ю. А., аспирантка Харьковской государственной академии культуры

Аннотация: Изложен обзор зарубежных публикаций о применении библиометрических методов для анализа периодики библиотечного профиля.



Определены несколько групп. К первой группе отнесены публикации, акцентирующие внимание на определении влияния журнала на основе импакт-фактора. Вторую составляют статьи, в которых определяется ядро журналов через цитирование. Третья группа связана с оценкой уровня продвижения профессиональных журналов в международных коммуникациях. В четвертой группе акцентируется внимание на ранжировании журналов с привлечением экспертной оценки, а в пятой -на контент-анализе.

Ключевые слова: библиотечная периодика, библиометрический анализ, импакт-фактор, цитирование, ранжирование профессиональной периодики, контент-анализ, зарубежный опыт.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF LIS JOURNALS: FOREIGN EXPERIENCE

Shevtsova Y. O., PhD student, Kharkiv State Academy of Culture

Annotation: Review of foreign publications on bibliometric methods' use for LIS journals' analysis is made. Several groups were identified. The first group includes publications that focus on determining the journal's influence based on impact factor. The second group includes the articles that determine core journals through citation. The third group is connected with the promotion evaluation of professional journals in international communications. The fourth group focuses on ranking journals involving expert opinion, and the fifth group of articles is about content analysis.

Keywords: LIS journals, bibliometric analysis, impact factor, citation, rating of professional journals, content analysis, foreign experience.

